

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 221/1-XVI/4 20.02.2014. године	
--	--

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој X редовној седници, одржаној дана 20.02.2014. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: УЛОГА БАЈКИ У АНАЛИТИЧКОЈ ПСИХОТЕРАПИЈИ, кандидата мр Маријане Поповић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 30.05.2007. године.

Рок за израду дисертације продужен је за две године на седници Наставно-научног већа 22.12.2011. године.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Комисији 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Милош Арсенијевић
---	---

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
<u>04/1-2 бр.6/2449</u>	Веће научних области
(број захтева)	друштвено-хуманистичких наука
<u>21.02.2014.</u>	(Назив већа научних области коме се захтев упућује)
(датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Маријане (Живојин) Поповић

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИ

Маријана (Живојин) Поповић

ДАТ

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под
насловом:

Улога бајки у аналитичкој психотерапији

Универзитет је дана 28.06.2007. својим актом под бр 810/1-XIII/8 дао сагласност
предлог теме докторске дисертације која је на
гласила:

Улога бајки у аналитичкој психотерапији

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Маријане (Живојин) Поповић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници
одржаној

26.12.2013. одлуком факултета под
бр

1794/1-XV/4 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Марија Митић	редовни проф. у пензији	психологија	
2. др Татјана Вукосављевић Гвозден	ванредни проф.	исто	Филозофски ф.
3. др Жарко Требјешанин	редовни проф.	исто	ФАСПЕР

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној 20.02.2014. дана

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
3. Примедбе дате у току стављања

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
БЕОГРАД

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Наставно-научно веће Филозофског факултета на седници одржаној 26.12.2013. год. изабрало нас је у комисију за оцену докторске дисертације коју је пријавила мр Маријана Поповић под називом УЛОГА БАЈКИ У АНАЛИТИЧКОЈ ПСИХОТЕРАПИЈИ и пошто смо анализирали текст подносимо следећи реферат о завршеној докторској дисертацији.

1. Основни подаци о кандидаткињи и дисертацији

Маријана Поповић рођена је 1970. и одрасла у Београду где је завршила основну школу и гимназију. Дипломирала је 1966. године на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду са темом *Аперцепција стања и односа у породици пацијенткиња са поретећајем исхране*. Магистрирала је на катедри за клиничку психологију истог одељења 2006. са темом *Карактеристике Роршах протокола на узорку српске популације – сличности и разлике са америчким узорком испитаника*.

Завршила је едукације и има теоријски и практично искуство из различитих психотерапијских праваца (породична терапија, конструктивистичка терапија и психоанализа). Дипломирала је јунговску психологију и психотерапију на Међународној школи аналитичке психологије (Цирих, Швајцарска) и постала члан светске јунговске асоцијације (2010).

Члан је Савеза друштава психотерапеута Србије са националним сертификатом за јунговску психотерапију, Друштва за дечију и адолесцентну психијатрију и сродне струке као и Европског психотерапијског удружења.

Учествовала је са самосталним и коауторским саопштењима, углавном из области психотерапије, на бројним домаћим и међународним скуповима.

Поред приватне психотерапијске праксе бави се и преводилачким радом (литература из области јунговске психологије).

Дисертација кандидаткиње под називом УЛОГА БАЈКИ У АНАЛИТИЧКОЈ ПСИХОТЕРАПИЈИ написана је на 231 стране, садржи 22 фотографије (илустрације из појединих бајки) и 184 библиографских јединица референтне и савремене литературе.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације је бајка – својеврсни наратив са постојећим потенцијалом да пружи информације о психолошком устројству, динамици и развоју појединца. Њени архетипски мотиви који се јављају у свим културама и историјским епохама препознати су од аналитички усмерених психолога и психотерапеута што је подстакло кандидаткињу да као предмет дисертације одреди могућу улогу бајке у аналитичкој психотерапији.

Овакав предмет је захтевао својеврсно истраживање докторанткиње у различитим областима (књижевност, етнологија, фолклористика) о природи бајке, њеној историјској и културолошкој одређености, али посебно психолошким потенцијалима важним за разумевање појединца и његових развојних и актуелних проблема.

Општи циљеви ове дисертације су били:

1. Указати на *улогу и значај* који бајке имају у теорији и пракси аналитичке психологије односно сврсисходност употребе бајки у пракси јунговске психотерапије осветљавајући начине на које се мотиви бајки могу појавити у аналитичкој терапији где се полази од тога да се подробним хеременеутичким истраживањем бајки ступа у дијалог са њиховим творцем – душом. Овакав приступ бајкама, односно дијалог са душом је у служби изграђивања људског субјекта, његовог самства и идентитета.
2. Показати да се бајка у дијагностици и пракси аналитичке психотерапије може употребити као посебна врста *клиничке процене* развојне фазе у којој се клијент налази (дијагностиковање структуре и динамике доминантних

комплекса личности) што води одређеним *психотерапијским интервенцијама*. Ово би омогућило да се бајка као најстарија уметничка форма врати у психотерапијску праксу па и шире – у психологију и свакодневни живот чиме би се психи вратила поетика, имагинација и креативност, веза са прошлим и будућим нараштајима.

3. Специфичан циљ се састојао у указивању на улогу коју бајке имају у *процесу индивидуације* особе и значај односа који постоји између омиљене бајке из детињства и симптома и проблема клијента, особености његове личности, стила понашања и доживљавања.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Докторанткиња није дефинисала посебне хипотезе које ће проверити у току предузетог истраживања квалитативног типа. Она је само пошла од опште претпоставке да су бајке вредне истраживања о томе како могу да се користе у психотерапијској пракси аналитичког типа и да пружају значајне информације о појединцу као и да њихово анализирање може послужити и као терапијски поступак који води разрешењу његових проблема односно даљем расту и развоју – индивидуацији.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Дисертација поред уводног дела садржи јасно дефинисане три целине: *теоријски* део, *квалитативно методолошки* део и *клинички* део, као и завршна разматрања.

Теоријски део је оправдано обиман и исцрпан с обзиром да су бајке предмет проучавања бројних културних посленика као што су: историчари културе, писци, књижевни теоретичари, филозофи, етнологзи, фолклористи, психолози, педагози и психотерапеути. Поред тога, овако исцрпно приказивање у складу је и са постављеним циљевима рада који су усмерени ка својеврсној ревитализацији и придавању адекватног значаја бајци у психологији као и психотерапији аналитичке оријентације.

Посебан простор, примерено предмету дисертације, посвећен је бављењу бајкама из јунговске перспективе. Докторанткиња истиче да је, с обзиром на обим области,

успела да пружи само уопштен приказ области - основне информације и разматрања у настојању да одговори на питања као што су: шта је бајка и шта је разликује од других форми народне епске прозе, како и када су бајке настале – питање њиховог порекла, одређење термина *бајка* и који су принципи њихове класификације.

У оквиру посебног питања класификације бајки исцрпно се бави доприносима финске школе (Анти Арне), руског структуралисте В. Пропа и феноменолошког приступа Швајцарца М. Литија.

Како су бајке присутне као универзална творевина у разним културама то такође су приказана схватања етнолога и фолклориста уз неопходно разграничење усмене народне бајке, књижевне и уметничке бајке. Стога је приказан и рад браће Грим, родоначелника европске књижевне бајке.

С дужном пажњом докторанткиња се односи и према нашој културној традицији и доприносу Вука Ст. Карацића и Веселина Чајкановића чије је сагледавање психолошког потенцијала бајки блиско аналитичко/јунговском гледишту., као и према доприносу етнолога-истраживача Немање Радуловића који анализира слику света коју срећемо у бајкама.

Три велика поглавља у теоријском делу рада посвећена су проучавању бајки са психолошког становишта јер оно представља један од најзаступљенијих референтних оквира за њихово тумачење с обзиром да поседују симболички текст о унутрашњем, душевном човековом искуству. Ово схватање је посебно продубљено у оквиру јунговске психологије и психотерапије чему се даје и највише порстора, али се пре тога наводе и основе психоаналитичког приступа и оног карактеристичног за развојну психологију.

Схватање бајки као симболичког и метафоричког текста о душевним стањима и процесима поред јунговске (аналитичке) психологије и психотерапије присутно је и у постјунговском приступу. Приказан је незаобилазан допринос Карла Густава Јунга, и Мари Луиз фон Франц и схватање бајки као најосновније структуре психе, као и следбеника Ханса Дикмана, једног од утемељивача доследне примене бајки у психотерапијском контексту.

У оквиру теме пост-јунговског проучавања бајке присутно је не само преиспитивање савремене модерне и постмодерне мисли о бајци као народној/књижевној/уметничкој творевини већ и покушај одређења бајке као оруђа за разумевање индивидуалних и колективних психолошких процеса и садржаја. Значај поновног бављења бајком кандидаткиња види у њеној улози у грађењу наративног самства као доприноса пост-јунговској херменеутици бајке од посебног значаја за психотерапију.

У посебној целини *Квалитативни методолошки приступ* приказане су основне квалитативне методе истраживања карактеристичне за аналитички/јунговски приступ као што су: аналитичка наративна анализа, архетипска херменеутика и амплификација којих се докторанткиња придржавала у приступу бајкама и њиховој употреби у анализи. Квалитативни приступ је примерен природи самог објекта проучавања – бајки, а посебно у психотерапијском контексту. Природу примењеног квалитативног истраживања у свом раду кандидаткиња одређује као *интерпретативно* проучавање улоге бајки у аналитичкој психотерапији у којем средишњу улогу у генерисању значења играју сам аналитичар (истраживач) и анализовани.

Клинички део рада прво отвара питање могућности употребе бајки у јунговској дијагностици и пракси а потом докторанткиња из богате литературе издваја релевантне примере који указују на дијагностички значај анализоване бајке (као, на пример, код жртава раних траума, инцеста и сл.). Као посебно интересно питање истиче се постојање *властите бајке* појединца која је саткана од мотива из различитих бајки, те начина поступања у том случају.

У делу *Бајка као средство психотерапијске интервенције* докторанткиња се суочила са проблемом немогућности јасног одвајања дијагностичког од терапијског коришћења бајке што је и иначе проблем када говоримо о тзв. процесној или терапијској дијагностици где у току терапијској процеса увећавамо наше сазнање о клијенту (а и он сам) као што и дијагностиковање усмерава /олакшава терапијски процес. Докторанткиња је одабрала десетак клиничких вињета из литературе и властите психотераписјке праксе како би показала домете

улоге и употребе бајки „на делу“ а текст је обогаћен и илустрацијама из богате „бајковите“ литературе.

У нешто краћем поглављу *Бајка као израз индивидуације* (ова питања су већ била разматрана у теоријском делу дисертације) докторанткиња одговара на специфично постављени циљ рада.Опредељује се за одређење индивидуације као процеса у којем неко *постаје оно што заиста јесте* а сва питања и изазови са којима се јединка на том путу среће, како у свакодневном животу тако и процесу аналитичке психотерапије подробно су приказани кроз пример рада са анализанткињом код које је утврђен „синдром Снежане“.

У завршном делу рада докторанткиња указује на то да је немогуће у потпуности обухватити бар и мањи део корпуса знања о бајци као и да се истраживање у дисертације кретало у многим правцима који су стимулисали отварање стално нових питања и стављали докторанткињу пред озбиљан задатак уобличавања и одређивања разумног обима дисертације од обиља материјала. У овом подухвату помогло јој је опредељење и фокусирање на улогу бајке у аналитичкој психотерапији. Сличан проблем уочила је и у практичном искуству са појединачним клијентима где је ради разумевања и тумачења бајки било неопходно исту сместити у шири оквир који улази и у домене фолклористике, књижевности, историје и социологије.

Поред покушаја оживљавања бајке докторанткиња је закључила да је један од циљева њеног рада био и њено продубљивање и мењање схватања улоге бајке у психотерапији и да је то остварила на примерима из клиничке праксе. На њима је показала на који начин је корисно тумачење бајки у терапији која се одвија унутар дијалога аналитичара и анализованог помажући му да увећаним саморазумевањем помоћу освешћених наративних садржаја буде у стању да изгради другачији, смисаонији наративни дискурс односно животну причу.

Докторанткиња сама преиспитује и могући научни допринос овога рада, као и могуће подстицаје за будућа истраживања а као посебно интересно питање издваја уочену чињеницу да се у раду са својим анализантима ретко сусретала са мотивима српских бајки иако су анализанти припадали тој националној групи. Поставља се питање да ли има и каквих разлика у њиховом утицају спрам мотива

европских бајки. Поред тога, питање је како је до тога дошло, односно да ли ради о наметању садржаја културе Запада у савременој домаћој култури.

Као могуће ограничења и тешкоћу у примени бајке види у високим захтевима које овај приступ ставља и пред аналитичара и пред анализанта: добро познавање културне историје, имагинативност, таленат за симболичко, метафоричко, одређена сензибилност и креативност уз обухватно аналитичарево познавање бајки.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Дисертација кандидаткиње М. Поповић нуди неколико значајних резултата и остварења:

1. „Оживљавање“ и повратак бајке на психолошку позорницу као наративног дискурса и враћање улоге која јој припада а која је била, према мишљењу докторанткиње, занемарена у савременим психолошко-психотерапијским токовима.
2. Употпуњавање аналитичке психологије новим пост-јунговским одређењем бајке које је исцрпно приказано у поглављу рада о бајци у пост-јунговском (пост-аналитичком) приступу. Ово води новој херменеутици бајке чиме се обогаћује методологија проучавања бајке. Поред тога, наглашава се значај и делотворност бајке у грађењу субјектовог наративног идентитета и самства.
3. Повратак бајке на психолошку позорницу и допуњавање аналитичке психологије доприноси обогаћивању психотерапијске праксе јунговске психологије што је и био главни предмет истраживања овог рада.

6. Закључак:

Дисертација М. Поповић представља у свему оригиналан рад значајан за психологију и клиничку психологију ревитализујући бајку као особен наратив са бројним потенцијалима за процену и психотерапију аналитичког типа, продубљујући и мењајући њено значење те сагледавајући њену улогу у процесу индивидуације.

Дисертација приказује резултате темељног истраживачког рада на два нивоа. Један ниво обухвата истраживање одређења и значаја бајке у различитим областима (књижевност, фолклористика, етнологија, психологија).

Други ниво истраживања је квалитативног типа уз коришћење методологије аналитичке психологије у психотерапијском процесу што резултира јасним указивањем на потенцијале бајке у процени и психотерапији у појединачним случајевима у клиничкој пракси, при чему се приказују и предности и проблеми на заједничком путовању кроз целу причу како анализираног тако и аналитичара..

Дисертација мр Маријане Поповић под називом УЛОГА БАЈКИ У АНАЛИТИЧКОЈ ПСИХОТЕРАПИЈИ представља оригинално и самостално научно дело, урађена је у свему према одобреној пријави и тиме су се стекли услови за њену јавну одбрану.

У Београду, 20.1.2014.год.

Потписи чланова комисије:

Проф. др Марија Митић

Проф. др Татјана Вујкосављевић-Гвозден

Проф. др Жарко Требјешанин
Факултет за специјалну едукацију и
рехабилитацију